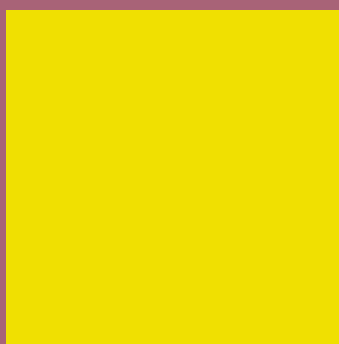

2

DE ONTMOETING MET SACRALE/
HEILIGE TEKSTEN:
GEWELDDADIGE TEKSTEN

MODULE TWEE

GEWELDDADIGE TEKSTEN

2.1 INLEIDING TOT DE VIDEO

Figuur 2.1
Het beeldfragment

Twee jongens, zijn aan het vissen aan de kust van een afgelegen Grieks eiland ze praten over de vluchtelingen* die hun eiland overspoelen. Zijn de vluchtelingen* gevaarlijk omdat ze een ander geloof en een andere natie hebben? Is het Gods wil dat ze verdrinken, net zoals de Egyptenaren die Israël achtervolgen in het verhaal van Exodus*? Plots zien de jongens een boot met vluchtelingen* de kliffen van de kust raken en zinken. Wat zullen de jongens doen? Zullen ze hen helpen of niet?

2.2 VIDEO ALS UITGANGSPUNT

2.2.1 VRAGENLIJST BEGRIJPEND KIJKEN.

Beantwoord volgende vragen op basis van de video die je hebt gezien.

1. Waarom wilden de jongeren de vluchtelingen eerst niet helpen?
 - a. Ze hadden een ontmoeting met vrienden en wilden geen tijd verliezen.
 - b. Ze geloofden dat vluchtelingen een gevaar zijn voor hun eigen land.
 - c. Het werd donker en ze moesten naar huis gaan.
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord

2. Over welk volk gaat het in het Bijbelse verhaal Exodus?
 - a. Grieken en Syriërs
 - b. Egyptenaren en Grieken
 - c. Egyptenaren en Joden
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord

3. Welke zee wordt er in het Bijbelse verhaal overgestoken door het vervolgte volk zodat ze gered waren?
 - a. De Egeïsche Zee
 - b. De Rode Zee
 - c. De Middellandse Zee
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord

4. Waarom wordt God in het Bijbelse verhaal voorgesteld als gewelddadig en wraakzuchtig?
- a. Omdat de gelovigen op deze manier hun vertrouwen in de enige God en Redder van de mensheid uitdrukken
 - b. Omdat God gewelddadig is en hen straft die Zijn wil niet doen.
 - c. Omdat God rechtvaardig is en Zijn rechtvaardigheid soms alleen door geweld kan worden afgedwongen.
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord
5. Voor Christenen is God Diegene Die:
- a. van alle mannen en vrouwen houdt ongeacht hun afkomst, geloof of sociale status.
 - b. enkel van hen houdt die in Hem geloven.
 - c. als een vader hen straft die Zijn kinderen - dit zijn de gelovigen – kwaad doen en hierbij ook geweld kan gebruiken.
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord

2.2.2 DISCUSSIONSTHEMA'S

Deze video vormt voor de leerlingen de inleiding voor de lessen rond "Heilige teksten ontmoeten: teksten over geweld". Na de video is er ruimte voor volgende discussiepunten:

- a. Waarom wordt God in de Bijbel voorgesteld als iemand die gewelddadig optreedt?
- b. Misschien willen deze heilige teksten dat we nog iets anders begrijpen, een diepere betekenis, zoals bijvoorbeeld in het verhaal van Exodus...
- c. Welke ingesteldheden moeten we in het oog houden wanneer we teksten van de Bijbel lezen?

Figuur 2.2
Ivan Aivazovsky: Passage
van de Joden door de
Rode Zee, 1891
Bron: Wikimedia
Commons: [https://
commons.wikimedia.
org/wiki/File:Aivazovsky_
Passage_of_the_Jews_
through_the_Red_Sea.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aivazovsky_Passage_of_the_Jews_through_the_Red_Sea.jpg)

2.3 WAT MOET IK WETEN OM DIT BIJBELVERHAAL TE BESTUDEREN.

Luister aandachtig en volg mee op de kaart (zie 3.3). Er is ook een schema waarin de belangrijkste elementen staan opgesomd.

2.3.1 HISTORISCHE EN SOCIALE CONTEXT

Het verhaal van de doortocht van de Rode Zee vinden we in het **boek Exodus*** in het Oude Testament*. In dit boek staan gebeurtenissen die plaatsvonden in de 13de eeuw voor Christus. Het boek laat Gods ingrijpen in de geschiedenis zien waarbij Hij de Israëlieten van de Egyptenaren heeft bevrijd en Hij het volk Israël naar Kanaän* leidt. De Israëlieten leefden van 1600 tot 1200 voor Christus in Egypte, ongeveer een 400 jaar. Toen Ramses II de Farao van Egypte werd (1290-1224 voor Christus), nam hij strikte maatregelen tegen de Israëlieten. Hij deed dit uit vrees dat dit volk een alliantie zou vormen met andere volkeren uit de woestijn en tegen hem in opstand zou komen. Een van de maatregelen was het doden van alle mannelijke Joodse kinderen om zo hun aantal in te perken. **Mozes* werd in deze periode geboren en werd op wonderbaarlijke wijze gered van de dood. Hij werd door God uitgekozen om de Israëlieten te bevrijden en hen naar het land van Kanaän* te brengen.**

De Israëlieten volgden op hun reis naar het Beloofde Land, Kanaän niet de kortere route langs de zee. Maar om de Egyptische grenswachters te ontwijken, liepen ze naar het zuiden naar de Rode Zee. Merneptah was intussen farao geworden (1224-1204 voor Christus) na Ramses II. Merneptah vervolgde de Israëlieten met een leger tot aan de zee, maar hij kon hen niet tegenhouden omdat God het water liet splitsen en een doorgang door de zee voorzag. Het volk van Israël trok door het droge pad door de zee, zo kwam het in de woestijn terecht en werd het gered. Ter herinnering van deze belangrijke gebeurtenis vieren de Israëlieten (Joden) zelfs vandaag nog het '**Pesach**' (= de doortocht) omdat de doortocht door de Rode Zee de overgang was van de slavernij in Egypte naar de vrijheid.

Op hun tocht door de woestijn sluit God een verdrag met Zijn volk. We noemen dit verdrag ook een **Testament***. Met het verdrag belooft God dat Hij voor het volk zal zorgen, hen verdedigen, ondersteunen, sterken en leiden. Het volk belooft met Hem in relatie te treden, te vertrouwen, Hem te erkennen als Enige en Almachtige.

2.3.2 BELANGRIJKSTE PERSONEN

Persoon	Gebeurtenis	Datum
Ramses II	Egyptische farao die strenge maatregelen nam tegen de Israëlieten uit vrees dat ze een alliantie zouden vormen met andere woestijnvolkeren en tegen Egypte in opstand zouden komen.	1290–1224 voor Christus
Moses	Leider van de Israëlieten die hen naar de bevrijding van de Egyptenaren leidde.	1393–1273 voor Christus
Merneptah	Egyptische farao - zoon en opvolger van Ramses II – die de Israëlieten met zijn leger tot aan de zee achtervolgde maar die hen niet kon tegenhouden te ontsnappen.	1224–1204 voor Christus

2.3.3 LANDKAART

Figuur 2.3
Kaart met de mars van
de Israëlieten die Egypte
ontvluchtten
door Vaso Gogou

2.4 DE DOORTOCHT DOOR DE RODE ZEE.

2.4.1 TEKST UIT HET OUDE TESTAMENT (EXODUS* 14: 1-31 - WILLIBRORDVERTALING 1995)

De heer sprak tot Mozes: ²“Zeg de Israëlieten dat zij omkeren en hun kamp opslaan voor Pi-Hachiroth, tussen Migdol en de zee. Voor Baäl-Sefon moet u aan de zee uw kamp opslaan. ³ Dan zal de farao denken: ‘Ze zijn verdwaald. Ze kunnen niet verder nu ze bij de woestijn zijn gekomen.’ ⁴ Ik zal ervoor zorgen dat de farao zó koppig zal zijn, dat hij hen zal achtervolgen. Dan zal Ik aan de farao en aan zijn hele leger laten zien hoe machtig Ik ben. De Egyptenaren zullen toegeven dat Ik de Heer ben.” Ze deden wat de Heer gezegd had. [...] ¹⁰ Toen de farao naderde, zagen de Israëlieten ineens dat de Egyptenaren hen achterna gekomen waren. Hevige angst maakte zich van hen meester en zij riepen luid tot de heer. [...] ¹³ Mozes antwoordde het volk: ‘Vrees niet en blijf volhouden: dan zult u zien hoe de heer u vandaag nog zal redden. Want vandaag ziet u de Egyptenaren nog, daarna zult u ze niet meer zien, nooit meer!’ ¹⁴ De heer zal voor u strijden; zelf hoeft u geen vinger uit te steken.’ ¹⁵ Toen sprak de heer tot Mozes: [...] Beveel de Israëlieten verder te trekken. ¹⁶ Uzelf moet uw hand opheffen, uw staf uitstrekken over de zee en haar in tweeën splijten. Dan kunnen de Israëlieten over de droge bodem door de zee trekken. ¹⁷ Ik ga de Egyptenaren halsstarrig maken, zodat zij hen achterna gaan. En dan zal Ik mijn heerlijkheid bewijzen ten koste van de farao en heel zijn legermacht, zijn wagens en zijn wagenmenners. ¹⁸ De Egyptenaren zullen weten dat Ik de heer ben, als Ik mijn heerlijkheid bewijs ten koste van de farao[...]. ²¹ Toen strekte Mozes zijn hand uit over de zee en de heer liet die hele nacht door een sterke oostenwind de zee terugwijken. Hij maakte van de zee droog land en de wateren splitsten. ²² Zo trokken de Israëlieten over de droge bodem de zee door, terwijl de wateren links en rechts van hen een wand vormden. ²³ De Egyptenaren zetten de achtervolging in; alle paarden van de farao, zijn wagens en zijn wagenmenners gingen achter de Israëlieten aan de zee in. ²⁴ Toen het ochtend werd, keek de Heer vanuit de wolk die aan één kant van vuur leek, naar het leger van de Egyptenaren. Hij bracht hen in verwarring en ze raakten in paniek. ²⁵ Hij liet de wielen van de wagens wegglijden in de modder. Daardoor kwamen ze maar met moeite vooruit. Toen zeiden de Egyptenaren: “Vlucht! Want de Heer strijdt aan de kant van de Israëlieten! Hij strijdt tegen ons!” ²⁶ Toen sprak de heer tot Mozes: ‘Strek uw hand uit over de zee, dan zal het water terugstromen over de Egyptenaren, hun wagens en hun wagenmenners.’ ²⁷ Mozes strekte zijn hand uit over de zee, en toen het licht begon te worden vloeiende de zee naar haar gewone plaats terug. En omdat de Egyptenaren er tegenin vluchtten dreef de heer hen midden in de zee. ²⁸ Het water dat terugvloeiende overspoelde de wagens en de wagenmenners, heel de strijdmacht van de farao die de Israëlieten op de bodem van de zee achterna was gegaan. Er bleef er niet één gespaard. ²⁹ De Israëlieten trokken over de droge bodem van de zee, terwijl de wateren links en rechts van hen een wand vormden. ³⁰ Zo redde de heer op deze dag Israël uit de greep van Egypte; Israël zag de Egyptenaren dood op de kust liggen. ³¹ Toen Israël het machtige optreden van de heer tegen Egypte gezien had, kreeg het volk ontzag voor de heer; zij stelden vertrouwen in de heer en in Mozes, zijn dienaar.

Figuur 2.4
Mozes en de Hebreëën
trekken door de Rode Zee
achtervolgd door Farao,
synagoge in Dura-
Europos, 303 BCE
Bron: Wikimedia
Commons: [https://
commons.wikimedia.org/
wiki/File:Dura_Europos_
fresco_Jews_cross_Red_
Sea.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dura_Europos_fresco_Jews_cross_Red_Sea.jpg).

2.4.2 OEFENINGEN

Verwerk de bijbelse tekst in de volgende oefeningen. Identificeer woorden en passages die God voorstellen als een God die handelt met geweld. Onderzoek waarom de Bijbelse schrijver God als gewelddadig en wraakzuchtig voorstelt.

Oefening 1

Met welk adjectief zou jij de God omschrijven die je in de tekst hebt ontmoet?

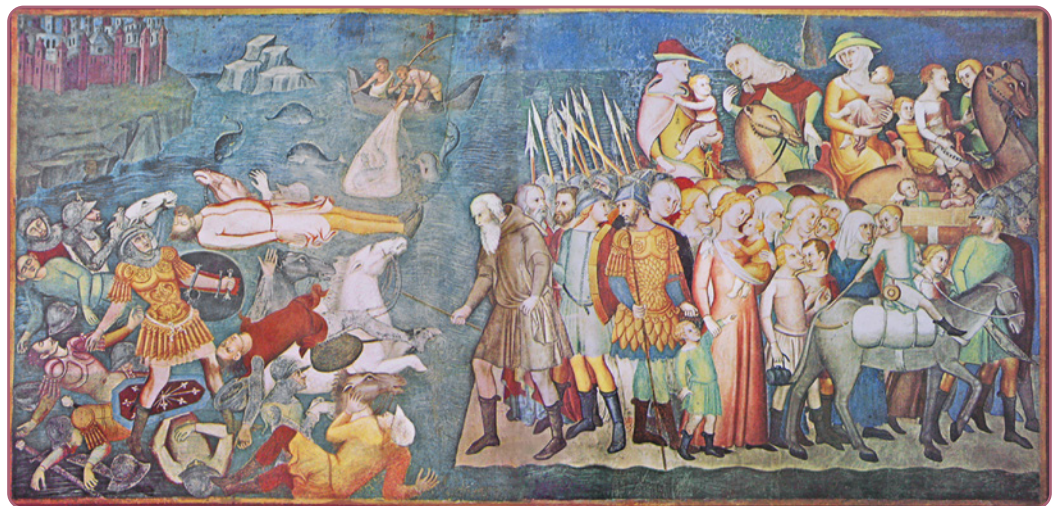
Almachtig		Bevooroordeeld		Wraakzuchtig	
Boos		Gewelddadig		Vergevend	
Kwaadaardig		Goedaardig		Hardvochtig	
Beschermer		Helper		Straffend	
Tussen beide komend		Wonderwerkend		Medelijdend	
Rechtvaardig		Redder		Bevrijdend	

Oefening 2

Zoek en onderlijn in het Bijbelfragment uitdrukkingen die Gods toorn tegenover de Egyptenaren weergeeft.

Oefening 3

Zoek en onderlijn in dezelfde tekst zinnen die de redenen voor Gods gewelddadig optreden weergeven.

Figuur 2.5
Bartolo di Fredi, De
oversteek van de Rode
Zee, Collegiale kerk van
San Gimignano, Italië,
1356
Bron: Wikimedia
Commons: [https://
he.wikibron.org/wiki/
צִבְרוֹן:SG_OT_304_
Crossing_the_Red_Sea.
JPG](https://he.wikibron.org/wiki/צִבְרוֹן:SG_OT_304_Crossing_the_Red_Sea.JPG).

2.4.3
SPEURTOCHT
NAAR DE DIEPERE
BETEKENIS VAN
DE TEKST.

Het Bijbels verhaal dat we gelezen hebben, beschrijft een God die geweld gebruikt tegen mensen. Laten we het volgende tekstfragment samen lezen en proberen te begrijpen waarom de Bijbelse schrijver God op deze manier voorstelt. Zit er in de tekst een diepere betekenis?

God als wreker

De verhalen over de gebeurtenissen in het Oude Testament werden gedurende eeuwen mondeling doorverteld voordat ze werden opgeschreven. Deze mondelinge tradities bevatten heel wat uitdrukkingen van emotie en spanning die vaak overdreven zijn. Wanneer we deze teksten vandaag lezen moeten we een onderscheid maken tussen deze uitdrukkingen en historische informatie. Ons doel is niet te weten wat er toen zwart op wit gebeurd is, maar te begrijpen welke betekenis deze verhalen hadden in het leven van de mensen die ze eeuwen later hebben opgeschreven. Deze mensen hadden de bedoeling hun geloof in de ene en enige God uit te drukken. Deze Ene was, wanneer nodig, altijd aanwezig en heeft hen van onheil, kwaad en dood gered. Deze mensen waren er diep van overtuigd dat ze onmogelijk alleen konden standhouden in de beschreven dramatische en moeilijke omstandigheden. Dit betekent niet dat God kinderen of vijanden gedood heeft – zoals geloofd wordt door hen die Oude Testament letterlijk nemen. [...] Maar het drukt het diepe geloof uit van deze mensen dat in deze strijd hun leven en rechten door God beschermd werden. Dit standpunt maakt van geschiedenis 'heilsgeschiedenis'. Dat betekent dat men de Goddelijke Voorzienigheid herkent in omstandigheden waar het leven bewaard en beschermd wordt en men zo ontsnapt aan het gevaar van vernietiging. En deze God-redder van het leven is diegene die men vertrouwt.

(Ol. Grizopoulou & P. Kazlari, Old Testament, The prehistory of Christianity, Class A Religious Education (Teacher's book), Athens: O.E.D.V., undated, p.58, vrije vertaling)

Probeer de volgende vragen te beantwoorden wanneer je weet dat historische feiten van het Oude Testament eeuwen na de feitelijke gebeurtenissen werden opgeschreven door de Bijbelse schrijvers.

Tot op welk niveau zijn deze gebeurtenissen nauwkeurig beschreven?

Zijn ze overdreven omdat ze feitelijk een ander doel hebben?

Wat is dan de bedoeling van zo een schrijven?

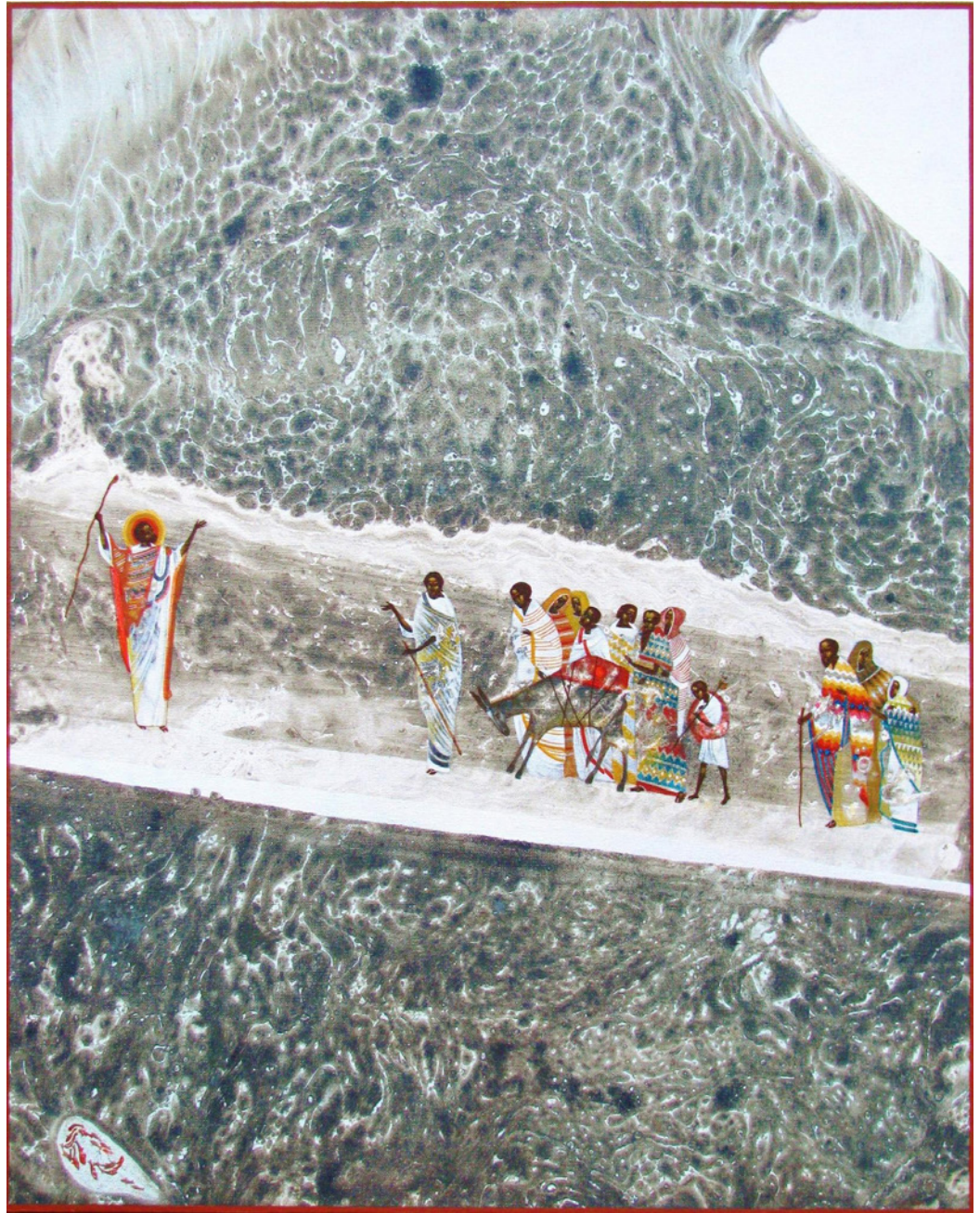
2.5 VERKEND, ONDERZOCHT EN GELEERD.

Het verhaal van de doortocht door de Rode Zee uit het Oude Testament (Exodus 14:1-31) bevat taferelen van geweld. Het is geweld dat God gebruikt tegen de Egyptenaren, waarbij Hij hen van de aardbodem wegvaagt en zo het volk van Israël redt van zijn achtervolgers. Wanneer we dit verhaal letterlijk nemen, vertelt het over een God die één bepaald volk begunstigt en geweld gebruikt tegen een ander volk en vernietiging brengt.

De kern van het verhaal vond plaats in historische gebeurtenissen in de 13de eeuw voor Christus, maar de tekst zelf werd pas veel later opgeschreven, namelijk in de 6de en 5de eeuw voor Christus. De bedoeling van de tekst op te schrijven was niet om deze gebeurtenissen – die generaties lang mondeling generaties lang waren doorverteld - historisch te gaan vastleggen of onderzoeken. We bedoelen dan met ‘historisch vastleggen’ een zeer juiste en objectieve weergave van een gebeuren in de modern zin van het woord,. Maar het opschrijven wijst op een aanvoelen van de schrijvers dat deze verhalen een diepe betekenis hadden voor hun volk in die tijd. Mensen uit deze tijd – 5de en 6de eeuw voor Christus - maakten al deel uit van een goed ontwikkelde samenleving, ze leefden in steden en de levensomstandigheden waren erg verschillend van deze uit het verhaal. Daarom nemen we aan dat deze Bijbelse referenties ons geen exacte historische informatie aanbieden in de modern zin van het woord maar eeuwige theologische waarheden willen onthullen die waar blijven zolang er mensen op aarde zullen zijn.

De Bijbelse auteurs wilden de Ene, Enige en Almachtige God sterk grafisch weergeven zodat er geen twijfel meer zou zijn bij de lezer. Deze Ene, Almachtige God stond in scherp contrast met de zwakheid en zelfs de onechtheid van de heidense goden uit die tijd. **De bedoeling van de schrijvers was dus het unieke karakter van hun God naar voren te brengen als almachtige beschermer en bevrijder.** Iedere keer wanneer men zich in moeilijke of dramatische omstandigheden bevond, was Hij aanwezig en redde Hij hen van ieder kwaad. Hun diepe overtuiging is dat ze deze ontberingen niet zonder hulp kunnen doorstaan maar dat God hen door zijn reddende tussenkomst beschermt in hun rechtvaardige strijd.

Wanneer we het verhaal van de doortocht door de Rode Zee en andere verhalen uit het Oude Testament op deze manier benaderen, kunnen we ook het belang van deze verhalen begrijpen voor onze tijd. We maken een onderscheid tussen de ‘heilsgeschiedenis’ die we in deze teksten vinden en eerder ‘objectieve geschiedenis’ die feiten beschrijft.

Figuur 2.6
*Ivanka Demchuk, de
Doortocht door de Rode
Zee.* https://www.etsy.com/listing/563765092/crossing-the-red-sea-original-print-on?ref=landingpage_similar_listing_top-2&pro=1&frs=1

2.6 HET BEELD VAN DE WARE GOD

2.6.1 OEFENING 1 Wie zou ik mijn God willen zijn?

Schrijf woorden op die spontaan in je opkomen en probeer een beschrijving te geven van deze God.

In de video is er het fragment waar Yiorgos met zijn moeder praat over het redden van de vluchtelingen. Hij vraagt: "Mam, denk je dat God kwaad kan doen?" waarop zij antwoordt: 'Aangezien we Hem Vader noemen, kan ik me niet voorstellen dat Hij Zijn kinderen zou schaden.'

2.6.2 OEFENING 2 Wat betekent de uitspraak 'God is de Vader' voor een Christen? Wat zou het kunnen betekenen?

Op zoek naar een antwoord kan deze tekst uit het Nieuwe Testament ons helpen:

Jezus zegt 'Jullie hebben gehoord dat er gezegd is: U zult uw naaste liefhebben en uw vijand haten. Maar Ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie je vervolgen, dan zullen jullie kinderen worden van je Vader in de hemel, want die laat zijn zon opgaan over slechten en goeden, en Hij laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.' (Mt. 5:43-45 – Willibrordvertaling 1995)

God is de Vader voor alle mensen. Waarom hebben we dan, wanneer we ons bedreigd voelen door een vreemde of door het onbekende God, een sterke God nodig die ons beschermd en die hetgeen vernietigd wat ons bedreigt? Wanneer we bang zijn, wordt ons beeld van God maar ook het

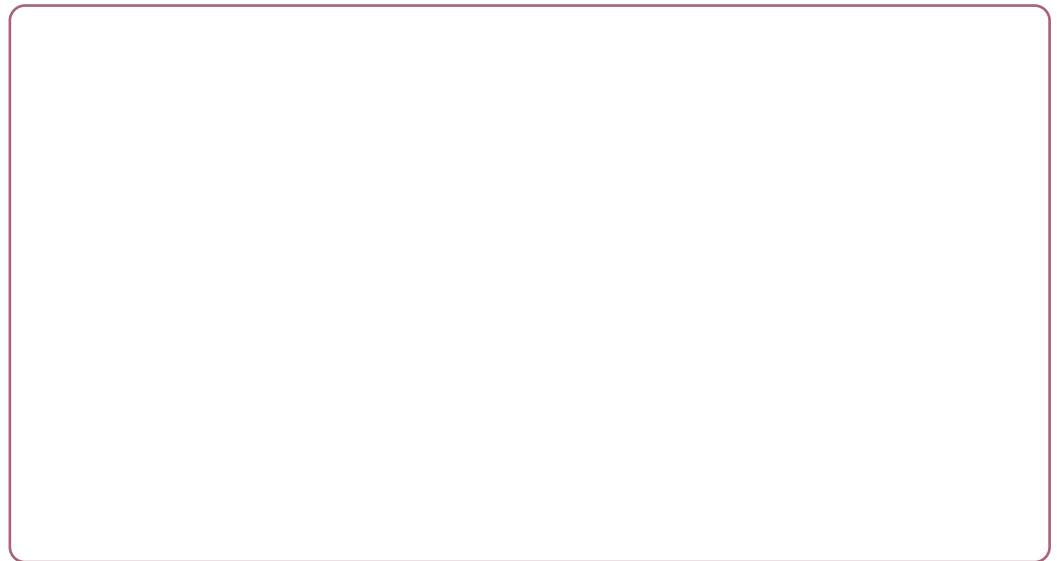
2.6.3 OEFENING 3

beeld van onze medemensen, beïnvloed door onze eigen onzekerheid. Hoe kunnen we dan omgaan met onze angst voor vreemden? Onderstreep in het volgende fragment de sleutelwoorden die een antwoord bieden op deze vraag. Verklaar ook je keuze.

Laten we terugdenken aan hetgeen we in de video hebben gezien: Yiorgos deelt de vrees van zijn vader voor de zogezegd 'gevaarlijke' vluchtelingen en denk daarbij aan het verhaal uit het Oude Testament. Aan het einde van het verhaal zien we hoe het contact en ontmoeting met de vluchtelingen de vrees doet verdwijnen en hoe er een gevoel van vriendschap en bekendheid groeit tussen de jonge mensen.

Volgens de Christelijke traditie is God ...

... de Vader die van alle mensen houdt zonder uitzonderling of onderscheid.

2.6.4 CONCLUSIE

God De Vader, die Zelf Liefde is, roept ons op **om te houden van al onze medemensen, en zelfs van onze vijanden**, indien we werkelijk Zijn kinderen willen zijn.

2.7 FEEDBACK OVER VRAGENLIJST

Beantwoord volgende vragen na ons klasgesprek. Vergelijk je antwoorden met dezelfde vragenlijst hierboven.

1. Waarom wilden de jongeren de vluchtelingen eerst niet helpen?
 - a. Ze hadden een ontmoeting met vrienden en wilden geen tijd verliezen.
 - b. Ze geloofden dat vluchtelingen een gevaar zijn voor hun eigen land.
 - c. Het werd donker en ze moesten naar huis gaan.
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord

2. Over welk volk gaat het in het Bijbelse verhaal Exodus?
 - a. Grieken en Syriërs
 - b. Egyptenaren en Grieken
 - c. Egyptenaren en Joden
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord

3. Welke zee wordt er in het Bijbelse verhaal overgestoken door het vervolgte volk zodat ze gered waren?
 - a. De Egeïsche Zee
 - b. De Rode Zee
 - c. De Middellandse Zee
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord

4. Waarom wordt God in het Bijbelse verhaal voorgesteld als gewelddadig en wraakzuchtig?
- a. Omdat de gelovigen op deze manier hun vertrouwen in de enige God en Redder van de mensheid uitdrukken
 - b. Omdat God gewelddadig is en hen straft die Zijn wil niet doen.
 - c. Omdat God rechtvaardig is en Zijn rechtvaardigheid soms alleen door geweld kan worden afgedwongen.
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord
5. Voor Christenen is God Diegene Die
- a. van alle mannen en vrouwen houdt ongeacht hun afkomst, geloof of sociale status.
 - b. enkel van hen houdt die in Hem geloven.
 - c. als een vader hen straft die Zijn kinderen - dit zijn de gelovigen – kwaad doen en hierbij ook geweld kan gebruiken.
 - d. Ik weet het niet/ geen antwoord

2.8 AANVULLENDE OPDRACHTEN: MATERIAAL OM HET THEMA DIEPER TE BESPREKEN.

Figuur 2.7
Nikolaos Gyzis, Greeks
fleeing the Destruction of
Psara, 1896-8
Bron: [https://commons.
wikimedia.org/wiki/
File:Gysis_Nikolaos_After_
the_destruction_of_Psara.
jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gysis_Nikolaos_After_the_destruction_of_Psara.jpg)

Exodus (Edith Piaf)

Ze vertrokken in een winterzon
Ze gingen doorheen de zee rennen
Om de angst uit te wissen, om de angst te verpletteren
Dat het leven vastgenageld heeft in de grond van het hart

Ze vertrokken met geloof in de oogst
Uit het oude land van hun liedjes
Het hart zingt van hoop
Hart schreeuwt van hoop
Ze hebben het pad van hun herinnering hernomen

Ze huilden de tranen van de zee
Ze stortten zoveel gebeden uit
Verlos ons, onze broeders!
Verlos ons, onze broeders!
Dat hun broers hen naar het licht zouden trekken

Ze zijn daarginds in een nieuw land
Die drijft aan de mast van hun boot
Het hart gebroken door liefde
Het hart verloren door liefde
Ze vonden het land van liefde
Agh! Agh! ...

2.9 WOORDENSCHAT

Verklarende woordenlijst van theologische begrippen, en informatie over historische personen en plaatsen.

Kanaän: Dit verwijst in het Oude Testament naar het land dat werd bewoond door de Israëlieten, maar ook door zijn “Kanaänitische” inwoners. In het Nederlands zeggen we ook “Fenicië” dat betekent ‘land van paars’ (Grieks) en komt van het belangrijkste exportproduct van de regio, een stof die wordt gebruikt om stoffen dieppaars te verven. Het land Kanaän is het beloofde land; de vervulling van Gods beloften aan het volk Israël door hen in staat te stellen zich in dit gebied te vestigen na hun vertrek uit Egypte.

Pasen (Christelijk): De christenen hebben de oorspronkelijke joodse naam Pesach bewaard voor hun eigen viering. In het Nederlands zeggen we ‘Pasen’ of ‘Pascha’. Het Christelijk Pasen is de herdenking van Jezus Christus die door zijn kruisiging en opstanding de mens het vooruitzicht op leven en vrijheid van dood en kwaad in al zijn verschijningsvormen gaf. Christenen vieren het herstel van het leven in zijn geheel en de overwinning op de dood die door Jezus Christus werd gebracht.

Exodus: Het boek Exodus is het tweede boek van de Bijbel en de Hebreeuwse Heilige Boeken. Het behoort tot de historische boeken van het Oude Testament (Bijbel). Exodus, samen met de boeken Genesis, Leviticus, Numeri en Deuteronomium is de Pentateuch (of de Hebreeuwse wet (Thora)). In de Griekse vertaling van de Septuagint (LXX) kreeg het de naam “Exodus” omdat het centrale probleem de uittocht (Grieks: ex (uit) – odos (weg)) van de Israëlieten uit de slavernij in Egypte is. De hoofdrolspeler in Exodus is Mozes.

Merneptah (1224-1204 BCE): Hij was de 3de zoon van Ramses II en zijn vrouw Isetnofret. Met zijn leger achtervolgde Merneptah de Israëlieten naar de zee, maar hij kon hen niet verhinderen te vluchten.

Mozes: Charismatische persoonlijkheid van de Joodse natie en religie. Mozes was een leider, een held, een wetgever, een profeet en een middelaar tussen God en zijn volk. Hij leidde het volk van Israël naar de bevrijding van de Egyptenaren, waarbij hij de Rode Zee overstak en 40 jaar door de Sinai-woestijn zwierf. Volgens de joodse en christelijke traditie ontving Mozes de 10 geboden van God. Hij ontvangt speciale eer als profeet van zowel christenen als moslims.

Mondelinge traditie (van het Oude Testament): woorden en verhalen die Joden, zowel mannen als vrouwen, tegen elkaar herhaalden buiten hun tenten in de woestijn en in hun huizen. De kern van deze verhalen is altijd de overtuiging dat God de grote hoofdrolspeler is in het menselijk leven. De meeste van deze verhalen werden overgebracht op manieren die gemakkelijk te ontcijferen waren: verhalen, afbeeldingen, citaten, gedichten. Zo werden ze onuitwisbaar in het geheugen van mensen gegraveerd en kon iedereen ze begrijpen. Eeuwen later werden deze verhalen vastgelegd en geleidelijk ontstond er een verzameling teksten die later de Thora werd en voor de christenen het Oude Testament.

Pesach (Joods): Het woord Pesach betekent “doortocht”. Joden die Pesach vieren, herinneren het feit dat hun voorouders de Rode Zee overstaken en zo van de slavernij in Egypte naar vrijheid werden geleid.

Ramses II (1290-1224 v.Chr.): Ook bekend als Ramses de Grote. Hij was de derde farao van de 19e dynastie van Egypte en de machtigste van alle Egyptische heersers.

De Rode Zee: de smalle zeearm van de Indische Oceaan tussen NO. Afrika en ZW. Azië, waar de zee de oude Arabische Golf wordt. Ten tijde van het Exodus van de Israëlieten uit Egypte was de Rode Zee ook de Rietzee dat toen een meer was. Het noordelijke deel, ten westen van het Sinaï-schiereiland, wordt in het oudtestamentische boek Exodus genoemd. Het werd doorkruist door de Israëlieten, aangezien het gedurende een millennium alleen in de breedte en nooit in de lengte werd doorkruist.

Vluchteling: iemand die door omstandigheden of door geweld wordt gedwongen zijn of haar huis of vaste verblijfplaats te verlaten en toevlucht te zoeken in een vreemd land. Vaak gebruikt in het meervoud om te verwijzen naar mensen die zich in groep verplaatsen op de vlucht voor geweld, honger of andere omstandigheden.

Testament: De term betekent letterlijk de laatste uitdrukking van iemands wil in relaties tussen mensen, maar in de Bijbel wordt het gebruikt om een Hebreeuws woord te beschrijven dat “verdrag”, “alliantie” of “overeenkomst” betekent specifiek in de relatie tussen God (Gen. 9: 8; Ex. 15:18; 17: 1) en het volk Israël. (Ex. 19-24). Het heeft tot doel de voorwaarden te scheppen voor de redding van de hele mensheid. De verantwoordelijkheid voor het aangaan van de overeenkomst ligt bij God, die de inhoud en voorwaarden bepaalt. Maar dit doet niets af aan de vrijheid van de mens, die vrij is om de overeenkomst te aanvaarden of af te wijzen. De overeenkomst voorziet in rechten en plichten voor zowel God (trouw aan beloften, liefde en bescherming voor zijn volk) als voor de mens (geloof in de Enige God en sociale rechtvaardigheid). Het verbond definieert dus niet een God-meester en mens-slaaf relatie, maar een vader-zoon relatie (Ex. 4:22).

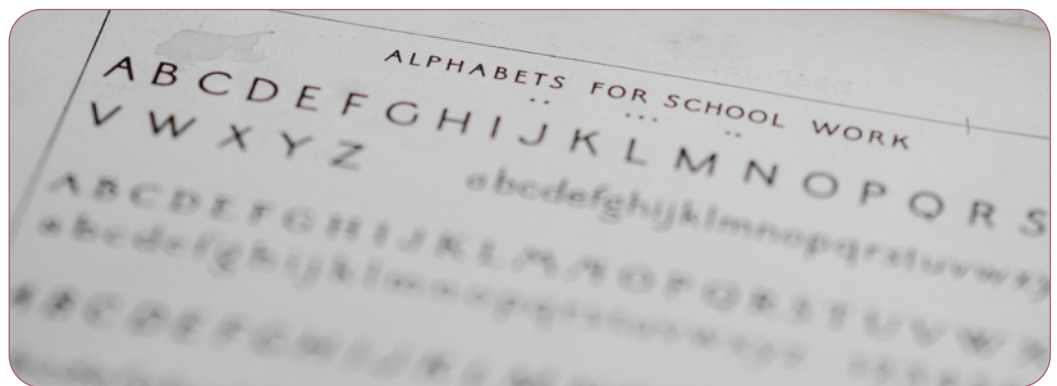

Foto: Annie Spratt | Unsplash

2.10 TRANSCRIPT EN DIALOGEN VAN DE VIDEO

Volledige tekst.

Op het strand van een Grieks eiland, vlakbij de Turkse kust.
Late avond.

Twee jongeren, schoolvrienden, zijn gaan vissen op de rotsachtige en steile kust.

Het is laat in de avond. Terwijl ze vissen, geraken ze aan de praat..

STRATOS: Heb je het gehoord? Gisteren zijn er nog twee boten met vluchtelingen en migranten op ons eiland aangekomen en ik hoorde dat hun boot gezonken is en de meeste mensen verdronken zijn.

YIORGOS: Eerlijk gezegd begrijp ik niet waarom ze aan boord gaan en het risico lopen te verdrinken. En degenen die erin slagen ons eiland te bereiken, leven in erbarmelijke omstandigheden. Je ziet ze overal.

STRATOS: Ja, ik weet het ...

YIORGOS: Mijn vader zegt dat we op ons eiland niet nog meer van hen kunnen veroorloven. Hij zegt ook dat velen van hen met opzet komen, om ons geloof en onze tradities te veranderen. Ze zijn gevaarlijk. Moge God zijn hand gebruiken.

STRATOS: Wat bedoel je?

YIORGOS: Mijn vader zegt dat God aan onze zijde staat en dat ze daarom verdrinken ze. God laat hen hun snode plan niet uitvoeren.

STRATOS: Dit doet me denken aan het verhaal van de doortocht van de Rode Zee dat we eergisteren op school gelezen hebben.

In de klas van Stratos en Yiorgos

De leraar staat met aardig wat talent te acteren. Hij vertelt het verhaal over de doortocht van de Rode Zee en toont illustraties. Sommige kinderen zijn mee met het verhaal, sommige vervelen zich maar het enthousiasme van de leerkracht werkt aanstekelijk.

LERAAR: En de Heer zei tegen Mozes "Zeg de Israëlieten om door te gaan. Maar gij, heft uw staf op en strekt uw hand uit over de zee en verdeelt die, zodat de Israëlieten op droge grond door de zee kunnen gaan. [...] de Egyptenaren zullen weten dat ik de Heer ben, als ik voor mezelf glorie heb verworven over Farao, zijn wagens en zijn wagenmenners. ' [...] En de wateren werden verdeeld. De Israëlieten gingen op droge grond door de zee. Het water vormde voor hen rechts en links een muur. De Egyptenaren achtervolgden hen en gingen achter hen aan met alle paarden, wagens en wagenmenners van de farao. [...] Toen zei de Heer tegen Mozes: 'Strekt uw hand uit over de zee, zodat het water over de Egyptenaren, op hun wagens en wagenmenners zal vloeien.'

Mozes strekte dus zijn hand uit over de zee en bij het aanbreken van de dag keerde de zee terug naar zijn normale diepte. Terwijl de Egyptenaren wegvluchtten, gooide de Heer de Egyptenaren in de zee. De wateren keerden terug en bedekten de wagens en de wagenmenners, het hele leger van Farao dat hen de zee in had gevolgd; niet één van hen bleef gespaard. Maar de Israëlieten liepen over droge grond door de zee. Het water vormde voor hen rechts en links een muur. Zo redde de Heer Israël die dag van de Egyptenaren; en Israël zag de Egyptenaren dood aanspoelen op de kust

Op het strand van een Grieks eiland, vlakbij de Turkse kust..

YIORGOS: Precies. Dat is wat mijn vader zegt! Toen, en nu, beschermt God zijn gelovigen en straft Hij degenen die proberen hen kwaad te doen.

STRATOS: Bedoel je dat God mensen vernietigt?

YIORGOS: Ehh... ik weet het niet. Ik heb er nooit over nagedacht, maar waarom niet?

STRATOS: Dus sommige mensen zijn Zijn favorieten en sommige anderen, nou, "laat ze maar naar de verdoemenis gaan", zoals we zeggen?

YIORGOS: Ik weet het niet zeker, maar het zou zo kunnen zijn. Alles gebeurt tenslotte zoals God het wil. Is dat niet wat ze zeggen? God kan alles, toch? God is almachtig.

STRATOS: Geen idee, man... Maar ik moet echt gaan. Ik denk niet dat God me morgen bij mijn toets van aardrijkskunde zal helpen!

Stratos begint weg te lopen wanneer Yiorgos plots iets in de zee ziet en stemmen hoort.

YIORGOS: Hé, kijk!

STRATOS: Waar?

YIORGOS: Naar de zee, man! Er is daar een licht. En stemmen ook, hoor je ze niet?

Een onweersbui breekt los terwijl de jongeren naar een boot vol mensen kijken die op drift raakt in de ruwe zee.

STRATOS: Ja, juist. Kom dichterbij!

Van op zee zijn stemmen te horen die in een onbegrijpelijke taal schreeuwen en in het Engels om hulp roepen.

STRATOS: Er zijn mensen ... Vluchtelingen!

YIORGOS: Ze vragen om hulp. Laten we gaan ... (Yiorgos loopt naar de zee)

STRATOS: Ben je gek? Laten we naar huis gaan. Het is te gevaarlijk.

YIORGOS: Ze vragen om hulp. Er is geen tijd te verliezen!

STRATOS: Hoe gaan we ze helpen? Zeg me dat eens?

YIORGOS: *Ik weet het niet. We zullen zien.*

De jongeren naderen de kustlijn.

STRATOS: *Het is hier gevaarlijk. Laten we wat hulp gaan zoeken.*

Iemand in de boot gooit een touw naar de jongeren.

YIORGOS: *Kom we pakken dat touw dat ze gegoooid hebben*
...

STRATOS: *En wat dan? Kunnen we de boot naar de kust trekken?*

YIORGOS: *We zullen het touw aan de rotsen vastbinden zodat ze zelf kunnen trekken. Kom op, schiet op, er is geen tijd te verliezen!*

Het uiteinde van het touw glijdt in het water. De jongeren weten het touw vast te pakken en aan een rots te binden.

YIORGOS (uitgeput en doorweekt): *Laten we nu om hulp gaan bellen.*

STRATOS: *Ja, laten we gaan!*

Die nacht bij Yiorgos thuis

Yiorgos 'moeder droogt zijn haar en gaat naast hem op het bed zitten.

MOEDER: *Het was gevaarlijk wat je vandaag hebt gedaan, weet je?*

YIORGOS: *Bedoel je dat ik het niet had moeten doen?*

MOEDER: *Ik bedoel ... wat je deed was op het randje.*

YIORGOS: *Mam, denk je dat God kwaad kan doen?*

MOEDER: *Wat zeg je nu? Waarom zeg je dat?*

YIORGOS: *Nou, kan Hij dat?*

MOEDER: *Hmm, laat me je vertellen ... Aangezien we hem "Vader" noemen, kan ik me niet voorstellen dat Hij Zijn kinderen pijn zou doen.*

YIORGOS: *Ja, elke vader houdt van zijn kinderen, maar soms wordt een vader ook boos. Denk je dat papa boos op me zal zijn? Je weet wat hij denkt over immigranten en vluchtelingen ...*

MOEDER: *Ik weet dat wanneer papa een vuur ziet branden, hij eerst het vuur zal doven en dan op zoek gaat naar de brandstichter.*

YIORGOS: *Bedoel je dat papa in mijn schoenen hetzelfde gedaan zou hebben?*

MOEDER: *Ja, dat geloof ik. Je vader heeft misschien zijn ideeën, maar hij stelt medelijden boven alles.*

YIORGOS: *En wat is jouw mening, mam?*

MOEDER: *Ik denk dat je, omdat je daar toevallig was, precies gedaan hebt wat je moest doen.*

Ik ben erg trots op je.

Yiorgos' moeder kust hem en vertrekt.

Volgende dag bij de oude olijmolen

De jongens praten met elkaar terwijl ze dichterbij komen.

STRATOS: *Gelukkig waren we er, hè? Of was het Gods plan? Wat denk jij?*

YIORGOS: *Mijn grootmoeder zegt dat God op zijn eigen manier handelt en dat we ons vaak niet eens kunnen voorstellen waarom het zo is.*

Aangekomen bij de oude olijmolen zien ze drie vluchtelingen van hun leeftijd, onder wie een meisje.

De vluchtelingen herkennen de twee jongens en komen glimlachend op hen af.

VLUCHTELINGENMEISJE: *Hé, jij! Ja, jullie, jongens! Jullie zijn toch de jongens die gisteren het touw van onze boot hebben vastgebonden?*

YIORGOS: *(op de een of andere manier verward en verlegen) Jaa-aa, nou, weet je ... we ... we waren er toevallig ...*

VLUCHTELINGENMEISJE: *Heel erg bedankt. Dankzij jou werden we gered.*

YIORGOS: *Nee, zeg dat niet ... Iedereen zou hetzelfde doen.*

STRATOS: *Het was puur geluk.*

VLUCHTELINGENMEISJE: *Sommige mensen noemen het geluk. Ik noem het de hand van God. Gisteren was je Gods hand.*

Het jonge meisje komt dichterbij en geeft Yiorgos een flesje. Ze lacht naar hem en vertrekt. Yiorgos kijkt naar zijn hand. Hij opent de fles en er komt een heerlijke geur uit.

STRATOS: *Wat is het?*

YIORGOS: *Parfum. (Hij ruikt het.) Jasmijn!*

STRATOS: *Hmm, jasmijn. Wat een goddelijke geur! Kom op, laten we gaan en je kunt me helpen onze opslagruimte schoon te maken. Mijn vader vroeg me om het te doen en God zal me niet uit vaders handen redden! De twee jongeren lopen lachend en plagend weg.*

2.11 BIBLIOGRAFIE EN REFERENTIES

In deze lijst zijn ook de referenties opgenomen die gebruikt werden bij de voorbereiding van dit project. Referenties naar kunst en muziek zijn een meerwaarde die de leerlingen kunnen stimuleren tot een actieve lesdeelname.

11.1 Boeken

The Holy Bible, Old and New Testament, translated from the original texts, Athens: Hellenic Bible Society, 1997 [Η Αγία Γραφή, Παλαιά και Καινή Διαθήκη, Μετάφραση από τα πρωτότυπα κείμενα, Αθήνα: Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, 1997]

S. Agourides, *History of the religion of Israel*, Athens: Ellinika Grammata, 1995 [Σ. Αγουρίδης, Ιστορία της Θρησκείας του Ισραήλ, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1995]

Anastassios (Yiannoulatos) Archbishop of Tirana, *Co-existence*, Athens: Armos, 2016 [Αρχιεπισκόπου Τιράνων Αναστασίου (Γιαννουλάτου), Συνύπαρξη, Αθήνα: Αρμός, 2016]

J. Daniélou, *Essai sur le mystère de l'histoire*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1982 [J. Daniélou, Δοκίμιο για το Μυστήριο της Ιστορίας, μτφρ. Ξ. Κομνηνός, Βόλος: Εκδοτική Δημητριάδος, 2014]

R. Debray, *God. An itinerary* (trns J. Mehlman), London & New York: Verso, 2004 [P. Ντεμπρέ, Ο Θεός: Μια ιστορική διαδρομή, μτφρ. Μ. Παραδέλη, Αθήνα: Κέδρος, 2005]

Ar. Emmanouil, *Dictionary of Hebrew terms and names*, Athens: Gavrielides, 2016 [Άρ. Εμμανουήλ, Γλωσσάρι Εβραϊκών όρων και ονομάτων, Αθήνα: Γαβριηλίδης, 2016]

R. Girard, *La violence et le sacré*, Editions Grasset, 1972 [P. Ζιράρ, Βία και θρησκεία: Αιτία ή αποτέλεσμα; μτφρ. Α. Καλατζής, Εκδ. Νήσος, Αθήνα, 2017]

OI. Grizopoulou – P. Kazlari, *Old Testament, The prehistory of Christianity, Class A Religious Education (Teacher's book)*, Athens: The Greek Organization for Publication of School Books (O.E.D.V.), not dated. [Ολ. Γριζοπούλου - Π. Καζλάρη, Παλαιά Διαθήκη, Η προϊστορία του Χριστιανισμού, Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β., x.x.]

A. Kokkos et al., *Education through the Arts*, Athens: Metechmio, 2011 [Α. Κόκκος κ.ά., Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες, Αθήνα: Μεταίχμιο, 2011]

M. Konstantinou, *The Old Testament, Deciphering the universal human heritage*, Athens: Armos, 2008. [Μ. Κωνσταντίνου, Παλαιά Διαθήκη, Αποκρυπτογραφώντας την πανανθρώπινη κληρονομιά, Αθήνα: Αρμός, 2008]

Th. N. Papathanassiou, "Anthropology, Culture, Praxis" in S. Fotiou (ed.), *Terrorism and Culture*, Athens: Armos, 2013 [Θ. Ν. Παπαθανασίου, «Ανθρωπολογία, πολιτισμός, πράξη», στο Σ. Φωτίου (επ.), Τρομοκρατία και Πολιτισμός, Αθήνα: Αρμός, 2013]

Th. N. Papathanassiou (ed.), *Violence, religions and culture*, Synaxis 98 (2006) [Θ. Ν. Παπαθανασίου (επ.), *Η βία, οι θρησκείες και η πολιτισμικότητα*, Σύναξη 98 (2006)]

W. Zimmerli, *Grundriss der alttestamentlichen Theologie, Dritte, neu durchgesehene Auflage*, W. Kohlhammer, 1978 [W. Zimmerli, *Επίτομη Θεολογία της Π. Διαθήκης*, μτφρ. Β. Στογιάννου, Αθήνα: Άρτος Ζωής, 1981]

L. Zoja, *La morte del prossimo*, Torino: G. Einaudi, 2009 (Greek translation M. Meletiades, Athens: Itamos, 2011) [L. Zoja, *Ο θάνατος του πλησίον*, μτφρ. Μ. Μελετιάδης, Αθήνα: Ίταμος, 2011]

Dictionary of Modern Greek Language (<https://bit.ly/305zcoE>)

11.2 Kunst en muziek

Ivan Aivazovsky: Passage van de Joden door de Rode Zee, 1891, Wikimedia Commons, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aivazovsky_Passage_of_the_Jews_through_the_Red_Sea.jpg.

Kaart met de mars van de Israëlieten die Egypte ontvluchtten, Vaso Gogou.

Mozes en de Hebreëën steken de Rode Zee over, achtervolgd door Farao: Dura-Europos synagoge, 303 v.Chr., <https://www.flickr.com/photos/24364447@N05/16425564146>.

Ivanka Demchuk, De Rode Zee oversteken, <https://www.ivankademchuk.com/ivankademchukportfolio?lang=en&lightbox=dataitem-j8ipwing1>.

Bartolo di Fredi, De oversteek van de Rode Zee, Collegiale Kerk van San Gemignano, Italië, Fresco, 1356, <https://www.christianiconography.info/Wikimedia%20Commons/redSeaBartolo.html>.

Nikolaos Gyzis, Grieken op de vlucht voor de vernietiging van Psara, 1896-8, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gysis_Nikolaos_After_the_destruction_of_Psara.jpg.

E. Marnay, E. Gold & P. Boone, «Exodus», (lied), gezongen door Edith Piaf, <https://safeyoutube.net/w/45HE>.

Apostolos Barlos, MTh (Aristoteles Universiteit van Thessaloniki, Griekenland). Voormalig godsdienstleerkracht en onderwijsadviseur voor middelbaar onderwijs, instructeur levenslang leren, auteur van leerboeken voor godsdienstonderwijs op secundair niveau, medewerker voor Religieus Onderwijs in Volos Academie voor Theologische Studies.

Christos Fradellos, Mth (Kapodistriesch en nationale Universiteit van Athene - Griekenland, Neapolis Universiteit van Paphos - Cyprus), godsdienstleerkracht., auteur van het boek Islamic Orders in the Ottoman Crete, medewerker voor Religieus Onderwijs in Volos Academie voor Theologische Studies.

Vaso Gogou, BA in theologie en geschiedenis (Universiteit van Athene, Griekenland). Voormalig godsdienstleerkracht, leerkracht cultuur en esthetiek, instructeur levenslang leren, auteur van leerboeken voor godsdienstonderwijs op secundair niveau, medewerker voor Religieus Onderwijs in Volos Academie voor Theologische Studies.

Maria Anna Tsintsifa, Master in Intercultureel Onderwijs (Vrije Universiteit, Berlijn, Duitsland), Master in Speciaal Onderwijs (Frederick University, Cyprus). Leerkracht Griekse Literatuur, medewerker voor Religieus Onderwijs in Volos Academie voor Theologische Studies.

Nikolaos Tsirevelos. PhD (Aristoteles Universiteit van Thessaloniki, Griekenland). godsdienstleerkracht, hoogleraar godsdienstonderwijs en godsdienstwetenschappen (afdeling Primair Onderwijs, Universiteit van Thessalië, Volos), gastdocent christelijk onderwijs (afdeling Theologie en Cultuur, "Logos" Universiteit, Tirana, Albanië), medewerker voor Religieus Onderwijs in Volos Academie voor Theologische Studies.

Dit boek is gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid - Politie van de Europese Unie.

9 789464 449082 >